

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קיא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קצו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

קיא:

ליקוטי

קצד צה צו צה צט ר רא רב רג רד

מוהר"ן

תורה אור

תהלים נא (יז) אָדְנֵי שְׁפִיתִי תִפְתַּח וְפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ: תורה קצה תהלים ד (ב) בְּקִרְיָא עֲנִי אֲלֵהִי צְדִיק בְּצִר הַרְחֵבֵנִי לִי תַנְנִי וְשָׁמַע תְּפִלָּתִי: תורה קצו משלי כב (כג) כִּי יִהְיֶה יָרִיב רִיבִים יִקְבַּע אֶת קַבְעֵיהֶם נֶפֶשׁ:

תורה קצז

במדבר בהעלתך יב (א) וְתִדְבֵר מִרְגְּם וְאֶהְרֵן בְּמִשְׁחָ עַל אֹדוֹת הָאֵשֶׁה הַכִּשִׁית אֶשְׁרֵךְ לְקַח כִּי אֵשֶׁה כִּשִׁית לְקַח: (ג) וְהָאִישׁ מִשָּׁה עֵנִי עֵנִי מֵאֵד מִכָּל הָאֲדָמָה: תורה קצה שמות בשלח יד (טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מִה תִּצְעַק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁעוּ:

תורה קצט

תהלים קיט (קג) מִה נִקְלָצוּ לְחַיֵּי אֲנָתְךָ מִדְּבַשׁ לֶפֶי: תורה רא

איכה ב (ו) וְנָח אֲדֹנָי מִנִּזְנוֹן נָאֵר מִקְדָּשׁוֹ הַסְּגִיר בְּיַד אוֹיֵב חֹמֹת אֲרָמְנוֹתַי קִלַּל תַּנְנוּ בְּבֵית יְהוָה כִּיֹּם מוֹעֵד: משלי י (ב) לֹא יוֹעִילֶנּוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּבְרָקָה תִּצְלֵל מִקְּוֹת:

תהלים קיב (ט) פֶּהֶן יִתֵּן לְאֲבִיוֹנִים צְדָקָתוֹ עֲמֹדֵת לְעַד קְרָנוֹ מִרֹם בְּקִבּוֹד: תורה רג

אסתר ב (יא) וּבְכָל יוֹם יוֹם מְרַכְּזֵי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי הַצֶּרֶךְ בֵּית הַנְּשִׁים לְדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וְמִה יַעֲשֶׂה בָּהּ:

הפקיד. ותיכף נפל לרגלי הפקיד, וחלק לו כל הכבוד השייך להושר, והשיב לו על עסק שאלתו, אזי נתהפכו פני הפקיד כשולי קדירה [א], ונתבייש מאד, כי אין בזיון גדול מזה, שבעיני השר נותנים לו כבוד הזה. כמו כן עיקר הכבוד הוא רק מהדיבור, כי אבר מהאדם כגון יד אינה יכולה לחלוק לו כבוד, כי גם אינו ניכר בהיד בעצמה תכנית האדם, וכן אפי' פני האדם אינו מיוחד להאדם בעצמו, כי נמצא גם היה שיש לה פני אדם כגון קוף, ואין זה גדר האדם, ועל כן אינו מקבל כבוד כי אם מהדיבור, שבזה מובדל האדם מחי. ועל כן מאחר שעיקר הכבוד הוא בהדיבור, והדיבור הוא היכול המלך [ב], כי היכול גימ' אדני בחי' הדיבור, כמ"ש (תהלים נא) אֲדָר שְׁפִיתִי תַפְתַּח (ע' תיקון יה [ג]) א"כ רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בזיון גדול מזה, כידוע בחוש, שבוודאי יתבייש העבד מאד כשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנ"ל במשל הנ"ל :

קצה [ד] (תהלים ד) **בצר הרחבת לי**, היינו שגם אפילו בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לנו. כי אם יסתכל האדם על הסדי ה', יראה, שאפילו בעת שהשם יתברך מיצר לו, גם בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לו, ומגדיל הסדו עמו. וזה **בצר הרחבת לי**, היינו אפילו בתוך הצרה בעצמה, נתת לי הרחבה בתוכה, מלבד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיעני בקרבי מכל הצרות, וייטבי עמנו מאד, אך אפילו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו [ה]:

קצו [ו] (אבות פ"ב [ו]) **וכשאתה מתפלל אל יתעש** תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים וכו'. כי אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, היינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דווקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזילה. רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים, אם יתן הש"י יתן, ואם לאו לאו, כמוכא במ"א (פ'). וזה אל תעש" תפלתך קבע, מלשון גזילה, כמו שכתוב (משלי כב) **וקבע את קובעייהם נפש**. היינו שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפלתו, שדווקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבע שלוקח הדבר בחזקה בגזילה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל :

קצו [ז] **דע** שלשון הרע של העולם מוזיק ופוגם את העניות^א, שעל ידי לשון הרע שהעולם מדברים, על ידי הפגם הזה, א"א להצדיקים להיות עניים, כי פגם לה"ר מפריד בין ענוה לחכמה, ועל ידי זה, נפגם הענווה, וא"א להיות עניו, ואפילו אם יהיה עניו הוא בלא חכמה, וזה ידוע שענווה בלא חכמה אינה כלום, כי בוודאי אין זה מעלת הענווה, להראות עצמו ככפופת ראש בדרך שמות כאלו הוא עניו, כי זה ענווה פסולה [ח], ועיקר הענווה" כשהיא בחכמה, ועל ידי פגם לה"ר, נעשה פירוד בין ענווה לחכמה, ועי"ז א"א להיות עניו, וזה היה מעלת משרע"ה, ששכחה התורה אותו, שהיה כ"כ גדול

במעלת הענוה, עד שאפילו לה"ר לא הזיק לענוונותו, וז"ש (במדבר יב) **ותדבר בו במשה בו**. נמצא שהיה פגם לה"ר בעולם, אעפ"כ, [ט] **והאיש משה ענו מאד**, כי היה במעלה גדולה כ"כ בענווה, שאפי' פגם לה"ר, לא הזיק לו לענווה שלו [י]:

קצה [י] **כשאתה צועק להש"י**, אומרים לו ליסע [יא], כמ"ש (שמו' י"ד) **מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו** [יב]:

קצט [יג] **דע** שיש המתקה להנצל מעונש של אלמן, שלא תמות אשתו חי', והוא, על ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על ידי זה ניצולין מזה העונש, לכלי להיות אלמן חי', וזה כדאותיות **אלמן** ר"ת **מה נמצויה לחכי אמרתך** (תהלים קיט) שעל ידי שמרגישין מתיקות בהתורה כניצולין מהעונש הזה, וגם הכתוב [יד] **מסיים מדבש לפי**, שעל ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתקין הדין של מיתת אשתו חי' כי **דבש בגימ' אשה** כמוכא בכתבים [טז]:

ר [יז] **המעם** שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרומז במשנה (אבות פ"ד [יז]) כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קיימו התורה מעוני, על כן זוכים עתה לקיימה מעושר :

רא [יח] **מרומז** בתרגום איכה ל' (ב) שכפסח צועקין בהתפילה כמוכא על פסוק **קול נתנו בבית ה' כיום מועד**, כקל עמא דמצלין בהגא דפסחא, עיין שם בתרגום :

(משלי י [יז]) **צדקה תציל למוות ראשי תיבות מצ"ת :** **סגולה** לחולי נופל ר"ל. לפור צדקה, (תהלים קיב) **פזר נתן לאביונים ראשי תיבות נפ"ל** [יח]:

רב [יח] **כל** מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלוק לו כבוד ביותר, כי כל מה ששכלו יותר קטן, הוא יותר הפזן בכבוד, וכמו שאנו רואים בחוש, שהנשים מקפידין מאד על כבודם, ורוצים מאד את הכבוד, וזה מחמת, שהנשים דעתן קלה [יח] וקטנה מאד :

רג [יח] **מסיפורי** דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה איך היא אוחות כעת, וזה שכתוב אצל מרדכי (אסתר ב) **שהיה מתחלף לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר**, ואסתר היא השכינה [יח], כי מרדכי היה משיג זאת, לידע שלום השכינה מחצר בית הנשים ע"י סיפורי דבריהם :

רד [יח] **מעלת** הצדקה ידוע, בפרט כשנותנין לת"ח כמוכא [יח] שהמעוה שנותנין לת"ח הוא בחי' תמכי אורייתא [יח], אבל באמת זה המעוה שנותנין לתלמיד חכם הוא בחי' תורה ממש [יח], ואין עבירה יכול לכבות זה המעוה שנותנין

א הביטוי הזה שבת ל. ומו"ק ט. ומגילה יא. ופירושו שנעשו שחורים. וז"ע שכל מקום ע"י בוסה נעשו ארומים. ועיין נהי יט וטובה ל: ותולין מ: אלום שמור הוא אלל שלמה. וז"ע כי בצוטה גדולה חזול סומקה ולחתי חיוולל. עול ל"ע כי שחמות הפנים מנולל כחולה כל סהא ממתח עלצות והסלון ומגילי ומוסל הסתפקות) ב בתרלד- קיף ג שיחות הר"ן קה ד קי לב ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ג גם בדפורי' ותרלד- וישיניעו בקרב, ומתורלו- וישיעונו בקרב ג גם בדפורי' ותרלד- וייטבו, ומתורלו- וייטיבו ח עיין עלים לתרופה מכתב קי (או קיז) ד"ה וכבר נחקר אצלי ומכתב קסה (או קסג) ד"ה והנה כוננת לדעתי ז לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו י משנה יב א גם בדפורי' ותרלד- תעש, ומתורלו- (וצ"ע כי במשנה כתוב תעש)

מאמר אל תעש תפילתך קבע

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

אסור להאדם להתעקש בתפלתו שהשם יתברך יעשה לו דוקא בקשתו, כי זה כמו לזקק דבר בחזקה בגזלה, רק צריך להתפלל ברחמים ובתחנונים אם יתן השם יתברך יתן ואם לאו לאו: (קל"מ השלם) וזו כוונת התנא באבות אל תעש תפילתך קבע, כי קבע לשון גזל כמ"ש וקבע את קובעיהם נפש.

שיחות

רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל קטעים משיעור כנראה בפרשת כי תבא שנת תשמג. בתרגום של ר"מ בנשטוק. דקה 7.50 רבינו אמר צריך להיות עקשן בעבוה"ש² אבל מאידך לא אחז מלדחוק את השעה. ותימצו אנ"ש של עצם הדבר צריך להתעקש אבל על הזמן שיבוא עכשיו זה אסור לדחוק את השעה. הראו לך סדק כדי שתכסוף ותתעקש לראות את ה' אבל להתעקש שעכשיו אתה רוצה יכול להיות שעוד לא הגיע הזמן שאתה יכול לקבל לומר שאני רוצה מיד זה לא שייך. זה היה הפגם של משה רבינו בהכאת הצור שהוא כבר רצה וכל הדחוק את השעה דוחקתו רואים אפילו האדם הגדול ביותר אסור לו לדחוק את השעה.

דקה 8.30 ידוע הסיפור כששלח רבינו את זלמן הקטן לקבל הסכמות על הלק"מ ידוע שהיה אצל המגיד מקוזניץ ואצל החוזה ועוד גדולי הצדיקים וכשחזר אמר לר' נתן אני יודע מרבינו דברים שאמר לצדיקים מה שאתה לא יודע ואמר על זה רבי אברהם בן נחמן אין אנו יודעים אבל אנו משערים שהכוונה שהזכיר אותם שלא לדחוק את השעה כי ידוע שהחוזה מלובלין והמגיד מקוזניץ והרבי מקליב עסקו אז בהבאת המשיח ואמר להם רבינו שלא יתעקשו דקה 10 זה כוונה שצריך להיות עקשן גדול ואעפ"כ לא לדחוק את השעה הכוונה על עצם הדבר צריך להתעקש אבל שיבוא עכשיו אסור. כשמוהר"נ"ת התקרב לרבינו אמר לו תורה ו' כשרוצים לקנות אפרסמון אומרים לו המתן. דקה 10.30 תורה כד מבואר שספירת הכתר פירושה להמתין בתור המטי ולא מטי. במדרגה הכי גבוה יש כח שהרדיפה ל המח רדיפה דמחשבתיה להשיג כזה מין אור שהוא למעלה מרוחין נפשין ונשמתין אבל יש כח המעכב שהוא הכתר כמ"ש כתר לי זעיר יש את הריצה ואת הבלימה. יש בחי' אם אסק משה רבינו היתה לו תשוקה לארץ ישראל א"א לתאר כלל איזה כסופין שהיו לו לכן היה צריך כח המעכב שיעצור אותו ופגם של הכאת הצור היה שדחק את השעה. מדברים על כל אחד ואחד שנמצא אצל רבינו נותנים לו רמזים להתעורר מחשבות טובות ורצונות טובים. דקה 12 לכסוף למדרגה הכי גבוהה ולא לפול אפילו במדרגה הכי קטנה. תמיד לרצות זו בקיאות עצומה. דקה 13 תורה סו המגיעות כדי להגביר החשק.

עצות ישרות – ערך תפלה אות יב. (עפ"י לק"ה מילה ה' ז') – באמת כל מה שהשם יתברך עושה עם האדם, הכל הוא לטובתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שצריך האדם לומר: כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין, ואם כן, לכאורה, קשה למה צונו השם יתברך להתפלל על הצרה, רחמנא לצלן, הלא כל היסורים והצרות, חס ושלום, הם טובות גדולות באמת לזכותו על ידי לחיים נצחיים, אך באמת בודאי מה שהשם יתברך עושה להאדם, הכל לטובה, ואף על פי כן האדם צריך להתפלל ולבקש מהשם יתברך לצאת מהצרה לרוחה, כי עקר בריאת העולם היה בשביל האדם הבעל בחירה, שיהיה הכל נמסר ביד האדם, הינו שהאדם דיקא יעשה כלים וצנורות להמשיך שפעו וחסדו יתברך למטה, ובלא תקוני הכלים, הנעשים על ידי האדם, אין שפע החסד יכול לירד למטה, כי אם ירד החסד קדם תקוני הכלים, או יהיה בבחינת: רבוי השמן גורם כבוי הנר, ואזי החסד נתהפך לדין קשה, חס ושלום. ועקר תקון הכלים הוא על ידי תורה ותפלה, והעקר על ידי התפלה, ועל כן קדם שמתפלל האדם, בודאי הוא טובה גדולה כל מה שבא על האדם, אפלו יסורין, חס ושלום, כי הכל לטובתו, כי לפי מעשיו אין יכול לירד לו שום שפע וחיות כי אם על ידי זה, וגם זה בחסד גדול, כי אם היו משפיעין לו רק חסד בלא דין כלל, היה חס ושלום, בבחינת רבוי האור, שמזיק יותר, על כן עקר התקון על ידי התפלה, כי על ידי התפלה ממתיק דינים ומתקן כלים באופן שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך בלא היסורים, רק על ידי תקוני הכלים שתקן על ידי התפלה, ועל כן עקר התפלה הוא על ידי שמסתכלין על התכלית וכוללין כל התפלה באחד, ששם כולו טוב, וכמבאר בפנים (בתורה סו), כי בלא זה אין יכולין להתפלל כלל מחמת קושיא הנ"ל, וכמו שהקשו רבותינו זכרונם לברכה: וכי נותנין לתינוק מה שרוצה, כי מאחר שהשם יתברך יודע האמת, שהיסורין אלו מחסרון פרנסה וכיוצא הוא לטובתו הנצחית, ואיך ישמע השם יתברך תפלתו לתן לו מה שיבקש ויגרם לו על ידי זה רעה לנצח, חס ושלום, וכעין מה שכתוב: יש עושר שמור לבעליו לרעתו, וכמובא בזהר הקדוש: חיבת בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון, חס ושלום, על כן באמת עקר תקון התפלה הוא על ידי שמסתכלין על התכלית האמת באמת, ויודעים ומאמינים שהכל לטובה, ואז דיקא יכול להתפלל אחר כך על כל מה שצריך, כי אז יכול

ד"ר יא חשון תשפ"ה

² תורה מח תנינא – וצריך להיות עקשן גדול בעבודת השם, לכלי להניח את מקומו, דהיינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבר עליו מה. וזכר דבר זה היטב, כי תצטרך לזה מאד, בשתתחיל קצת בעבודת השם. כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמיץ, לאחז עצמו, לעמוד על עמודו, אף אם מפילין אותו, חס ושלום, בכל פעם. (עוד עיין לק"ה תפילין ה מג)

להמשיך תקונים מאור הרשימה של הבטול אל התכלית, שעל ידי זה יהיו נעשים כלים להמשיך בהם רב שפעו וחסדו יתברך בשלמות באין מחסור כל דבר: פרנסה ועשירות ובריאות, ובריאות, בני, חיי, מזוני, ואף על פי כן לא יבוא לו על ידי זה שום נזק והפסד, חס ושלום, בשום צד, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק הכל יהיה לטובה נצחית גם כן, מאחר שכבר תקן כלים כראוי לקבל בהם שפע החסד. ועל כן באמת אין אדם יודע להתפלל בשלמות, כי אם הצדיקים האמתיים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, ושאר בני אדם צריכים לקשר תפלתם לצדיקים הנ"ל, והם יעלו תפלתם כראוי, שימשיכו להם שפע מה שצריכין: בני, חיי ומזוני וכו', באופן שלא יזיק להם לנצח, חס ושלום, רק אדרבא, על ידי השפע דיקא יתקנו וישונו אל השם, ועל כן באמת יש בענין זה של התפלה נפלאות ונסתרות הרבה, ועל כן באמת אסור להתעקש ולדחק עצמו על שום דבר בתפלתו, וכמבאר במקום אחר, כי אולי באמת אי אפשר למלאת בקשתו אפילו על ידי התפלה, כי יזיק לו יותר, חס ושלום, כשימלאו בקשתו, ואם ידחק ויתעקש מאד בתפלתו, יוכל להיות שיפעל אצל השם יתברך למלאת בקשתו, כי האדם יש לו כח גדול לפעול בתפלתו, אבל לא יהיה לו לטובה, חס ושלום, כי עדין לא זכה בתפלתו לתקן הכלי בשלמות, שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה. נמצא, שכל זמן שאין מתפלל על צרכיו, אזי כל החסרונות שחסר לו הם לו לטובה גדולה, אך על ידי התפלה מתקן כלים כראוי, שעל ידי זה יוכל לקבל שפע החסד למלאת כל החסרונות שלא ולא יזיק לו כלל לנצח גם כן, וכל זה על ידי שמסתכלין באמת אל התכלית, שכולו טוב כנ"ל, ועל כן באמת עקר התפלה צריך שתהיה באמת בשביל תכליתו הנצחי, וזה בחינת מה שמובא בספרים (ובתורה ד), שעקר התפלה צריכה שתהיה בשביל להשלים חסרון השכינה, כביכול, ועל כן אפילו התפלה שמתפלל על צרכיו הגשמיים, יתפלל שיתן לו השם יתברך כל צרכיו באופן שיצליח על ידי זה לנצח.

לקוטי הלכות

יו"ד הלכות מילה הלכה ה' אות ד' – וזה שדקדק שם שלמה בתפלתו, כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם למען יראוהו כל הימים וכו', הינו שבקש שימלא ה' יתברך תפלת ישראל מה שמבקשים, אבל יתנה רק לטובה שיזכו ליראה מלפניו יתברך על ידי זה וכנ"ל. רק על הנכרי התפלל, ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי וכו'. ופרש רש"י שם, כדי שלא יקרא תגר וכו'. ובשביל זה מתפללין לפעמים הצדיקים על הרשעים והרחוקים הבאים אליהם שיהיה להם עשירות והכל בשביל קדשת השם כדי שלא יקראו תגר ויקלקל להם יותר ועל כן באמת יש בענין זה של התפלה נפלאות ונסתרות הרבה ועל כן באמת אסור להתעקש ולדחק עצמו על שום דבר בתפלתו רק אם יתן השם יתברך יתן ואם לאו, כמו שמבאר בהתורה תשעה תקונין, כי אולי אי אפשר למלאות בקשתו אפילו על ידי התפלה, כי יזיק לו יותר חס ושלום, כשימלאו בקשתו וכנ"ל ואם ידחוק ויתעקש בתפלתו יוכל להיות שיטריח את ה' יתברך עד שימלא בקשתו, כי בשביל זה ברא את האדם שיהיה כח בתפלתו להמשיך כל ההשפעות כנ"ל, אבל לא יתנה לו לטובה, כי אין כח בתפלתו לתקן הכלי שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה:

חור"מ הלכות גולה הלכה ה' אות א – על פי התורה 'תשעה תקונין' סימן כ', עין שם כל התורה. מבאר שם ענין פגם הכאת הצור שהוא בחינת מה שטעה משה והשתמש עם מטה עזו שהם הכח של מעשים טובים שלו בשעת המשכת התורה. ובאמת לא צנה לו ה' יתברך לקח את מטה עזו הנ"ל כי אם בשביל להקהיל את העדה להכניע רשעותם וכו'. אבל בתפלה צריך לעמוד כדל וברש וצריכים לקשר את עצמו עם כל הקהל הבאים לשמע את התורה כדי שתהא תפלת רבים וכו' וכו' ובשביל זה אין לאדם לדחוק את עצמו על שום דבר אלא יבקש בתחנונים אם יתן לו ה' יתברך יתן ואם לאו לאו, כי אסור לדחוק את השעה, כי הוא כמו שלוקחין אינהו דבר באנס ובכח, כמו כן הוא כשמתעקשין ודוחקין עצמו בתפלתו שה' יתברך יעשה דוקא בקשתו וכו'. ועל ידי זה נסתלק משה, כמו שכתוב, לכן לא תביאו וכו' אל הארץ וכו'. כי על ידי התורה שממשיכין זכין לארץ ישראל וכו'. והעקר שימשיך תורה בתקונים הנ"ל לשפך לבו כמים נכח פני ה' עד שימשיך דבורים חמים בגחלי אש וכו' ויבקש בתחנונים דיקא וכו' וכו', עין שם כל זה היטב היטב: ועין עוד בסימן קצו מה שמבאר על מלאך רבותינו זכרונם לברכה וכתבתי מתפלל אל תעשה תפלתך קבע, שהוא מי שדחק את עצמו ומתעקש שבהכרח יעשה ה' יתברך את בקשתו, שיהיו בחינת תפלות קבע לשון גולה כמו וקבע את קבעיהם נפש וכו' אלא יתפלל רק ברחמים ותחנונים וכו', עין שם:

קושיות

- א. צ"ע מה מחדש כאן שלא מבואר בתורה כ' היתכן שרבונו הדפיס בספרו הליקוטי מוהר"ן, תורה שכל המתחדש בה הוא רק פירוש חדש במשנה, בלא שום חידוש בעבודת ה'?
- ב. צ"ע מדוע כשמתעקש שיתן לו ה' מבוקשו, נחשב גולן, מי מכריח את ה' ליתן לו. עיין לק"ה מילה ה' סוף אות ד'
- ג. האם הכוונה דווקא פרנסה ובנים ושאר צרכים של גשמיים או גם צרכים של רוחניות ועבודת ה'? ראה לעיל בשיחות שיעור של רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שהכוונה גם לעבודת ה' אע"פ שצריך להיות עקשן אבל לא לדחוק שיהיה דווקא עכשיו, אלא אדרבה ככל שהדבר גדול כך ראוי להמתין לו יותר ע"ש כחז"ל הבא לקנות אפרסמון אומרים לו המתן (עיין תורה ו) ואמרו (בראשית כט כ') על שבע שנים שהמתין יעקב לרחל ויהי כימים אחדים בעיניו.
- ד. מי שמפציר בחברו הרבה ומתעקש שיעשה לו טובה, וחברו לא ברצון אבל מרוב טובו עושה רצונו האם המפציר נחשב גולן.
- ה. מה החילוק בין קבע לתחנונים? הרי גם בתחנונים אפשר לעמוד עצמו בתפלתו ולא לוותר. החילוק שקבע הוא כשחושב שמגיע לו ומיד.
- ו. בברכות לב: המאריך בתפלתו אינה חוזרת ריקם, ואם לא נענה יחזור ויתפלל – וצ"ע מדוע להאריך הרי אם יתן יתן ואם לאו לאו. מבואר בלק"ה הנ"ל (מילה ה' סוף ד') שהתפילה עושה כלים אבל אסור לדחוק את השעה שמא אין כח התפלתו לתקן הכלי שהוא צריך לקבלת השפע הזה.

¹ בראשית פרק כט (כ) ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אמה:

ז. צ"ע האם גם כשמתעקש ועומד עצמו כי חושב שזו הדרך לשבור את המניעות שיש על בקשתו ולא כי מגיע לו. נראה ממה שאומר רבנו כמובא במ"א והכוונה לתורה כ' שם מבקש בזכות מעשיו משמע לכאורה שגם כאן הכוונה שמתעקש כי חושב שמגיע לו. והיינו עיון תפילה שאמרו בברכות נה. ור"ה טז: ו' שמזכיר עונותיו, דמצפה מתי יעשה הקב"ה בקשתו שסבור שתפלתו מקובלת כמבואר בתוס' ו' שבת קיח: ואע"פ שהעיון היא סיבה שמתאמץ לכוון בה' א, כיון שעושה זאת כי סומך שהיא תתקבל מיד מתעורר הדין למעלה ומעיינים בעונותיו האם באמת מגיע לו שתתקבל תפלתו.

ח. לא יעמוד עצמו דהיינו שמתעקש שתתקבל בקשתו – משמע שלעמוד עצמו היינו להתעקש – וצ"ע כי "לעמוד עצמו" הכוונה לא לוותר, ואילו להתעקש הוא להיות עיקש לשון עקמומיות¹. ודווקא עקמומיות שחוזרת שוב ושוב, להבדיל מעיקל שהיא רק עקמומיות אחת², ולפ"ז לשון מתעקש בתפלתו, שייך רק כשמבקש באופן שהוא עקום מאד, ולכאורה כאן שמתעקש לקבל תפלתו היא עקמומיות אחת ולכאורה היה לו לומר מתעקל בתפלתו, ועוד האם לפ"ז נמצא שלשון מתעקש הוא רק כשדוחק את השעה. הרי רבנו אמר³ שצריך להיות עקשן בעבודת ה' ולא לוותר. אולי באמת דקדוק הלשון הוא כך, אבל בלשון המדוברת נוהגים לומר לשון עקשן בכל אופן שלא מותר וגם כשלא מותר באופן הנכון.

¹ ראש השנה דף טז: – וא"ר יצחק ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם אלו הן קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חבריו.

פרש"י – ועיון תפילה. סומך על תפלתו שתהא נשמעת ומתאמץ לכיון לכו:

² תוספות על שבת דף קיח: – עיון תפלה. פי' בכוונת הלב וכן ההיא דאלו דברים שאוכל מפירותיהן בעולם הזה (לקמן דף קכו). דחשיב עיון תפלה אבל הא דאמר בברכות (דף לב: ונה.) המעיין בתפלתו סוף בא לידי כאב לב ההוא עיון דמצפה מתי יעשה הקב"ה בקשתו שסבור שתפלתו מקובלת כדמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלה לב וכן ההיא דאמר ר"י שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה (ומוסר דין לשמים על חבירו) והא דאמר בפרק גט פשוט (ב"ב קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום לשון הרע והרהור עבירה ועיון תפלה אין לפרש שמצפה מתי תיעשה בקשתו שהרבה בני אדם ניצולים מזה אלא הוה כי ההוא דשמעתין כלומר שאינו מתכוין בתפלה שאי אפשר לזיזו כדאמרין בירושלמי מחזיקא טיבו לרישא דכי מטא למודים מנפשיה כרע:

³ כמבואר בפרש"י על ר"ה טז: הנ"ל ד"ה עיון תפילה.

⁴ ספר יריעות שלמה חוברת ב – יריעה ב – וההבדל בין "עקל" ל"עקש" הוא כי העקול בעצמו יתחלף ברב ובמעט. כי יש עקול פשוט שעם שהוא עקום הוא עקום בפשיטות כמו הקו הקשתותי שהוא עקום אבל עקמומיותו פשוטה. ויש עקום שהוא מרובה בעקמומיותו שמיני העקמומיות שבו אינן שווין אפילו הן בעצמן זו לזו, לא ראי זה כראי זה. כגון צורת הברק שהוא עקום בעצמו ויש בו מיני עקמומיות מחולפות ופגיונות מתחלפות. והונח שם "עקל" על העקום הפשוט, ומזה אמרו "ילכו ארחות עקלקלות" (שופטים ה, ו) שמפני פחד האויב לא יכלו ללכת בדרך המלך הישר, והיו צריכים להקיף כדי לבוא למחוז חפצם. "על ליתן נחש פריח ועל ליתן נחש עקלתון" (ישעיה כז, א). הבריה הוא העץ הישר שמחמת יושרו לוקחין אותו לבריה שנכנס בקל אל חור הדלת והמזוזה; והעקלתון הוא הבלתי ישר. "יצא משפט מעקל" (חבקוק א, ד). לא אמר "משפט מענות" או "משפט רשע" כי אם "מעקל" ורצה לומר שהמשפט יוצא על כל פנים כתיקונו אלא שבא בדרך מעוקל, ע"י שהרשע מכתיר את הצדיק כלומר שיד רשעים תקיפה אי אפשר לצדיק להוציא הדין לאמתו בדרך הישר כי אם בתחבולות ועקיפין: והונח שם "עקש" על העקום המרובה המתחלף הרבה, ואמר "דור עקש ופתלתל" (דברים לב, ה). "ארחותיה עקשים" (משלי ב, טו), ו"מעקשים למישר" (ישעיה מב, טז). "כל הישרה יעקשו" (מיכה ג, ט): "דור עקש ופתלתל" (דברים לב, ה) פירוש שיש בזה הדור ב' חסרונות. האחד, שהוא עקש, שמעקם הדרך הישר בעצמו ואינו שפוי בדעתו לשלשל האמת על צד היושר. והב', שהוא בתכונת עקשותו ג"כ נפתל שמערב בדרך עקשותו בעצמו עוד ענינים זרים שאין להם שייכות לשם, והוא ענין גרוע יותר שיש בו תרתי לריעותא:

ספר הכרמל (למלבי"ם) ערך עקל, עיקש – ו'עיקש' מציין שהוא מעוות ומעוקש גם בעצמותו באמת: "דור עיקש" (דברים לב, ה) – הם עיקשים ומעוותים באמת גם בפנימיותם, לא רק למראה עיניים. חבקוק א, ה; תהלים קכה, ה.

⁵ ספר השרשים לרד"ק אות ע' ערך עיקש – תם אני ויעקשני (איוב ט, כ.). והנפעל ונעקש דרכים יפול באחת (משלי כח, יח.). והכבד נתיבותיהם עקשו להם (ישעיה נט, ח.), ואת כל הישרה יעקשו (מיכה ג, ט.), ומעקש דרכיו יודע (משלי י, ט.). והתאר דור עקש (דברים לב, ה.). אשר ארחותיהם עקשים (משלי ב, טו.), תועבת י"י עקשי לב (שם יא, כ.). והשם חסר ממך עקשות פה (שם ד, כד.), כלם דגושת הקו"ף. ומשקל אחר ומעקשים למישר (ישעיה מב, טז.), הכל ענין עוות:

⁶ עיון תורה מח תנינא. ועיון לק"ה תפילין ה' מג – ועקר הארת התפילין זוכין לקבל ביותר בשעת התפלה, פי אז זוכין למחין גמורים דגדלות כמו שכתוב בפגנות, פי עקר המחין של התפילין, שהם בחינת דבקות, הוא בחינת תפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, שזהו עקר הדבקות להשם יתברך כמו שאמר רבנו ז"ל שעקר הדבקות הוא תפלה. ועל שם זה נקראין תפילין לשון תפלה, בחינת (בראשית ל') נפתולי אלקים נפתלתי. ועין מה שפרש רש"י שם על זה הפסוק. שהוא לשון עקש ופתלתול נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות שוה עם אחותי, גם כבלתי שהסכים על ידי, עין שם. ובבחינה זו צריך להרבות בתפלה והתבודדות מאד מאד כל ימי חייו, שזה העקר. וצריך להיות עקשן גדול בזה מאד מאד, שאף על פי שנדמה לו שצדיקו לו שדבריו אינם מועילים כלל, והוא רחוק מדבריו מאד. פי זה ימים ושנים שעוסק בזה ועדין לא פעל כלל. אף על פי כן צריך להיות עקשן גדול בזה כמו העקשן ממש שעושה הדבר בלי שום טעם, כן צריכין בעבודת ה', כמו שאמר רבנו ז"ל (בסימן מח ונ"א בלקוטי תנינא) שצריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה'. ובאמת צריכין עקשנות גדול מאד בכל עבודת ה', בכל עובדא ועובדא ובכל עצה ועצה, אבל עקר העקשנות ביותר צריכין בתפלה ותחנונים. והעקר בשיחות של ההתבודדות, כמבאר בדברינו כמה פעמים. וכמו שפרש רש"י הנ"ל על נפתולי אלקים נפתלתי, לשון עקש פתלתול, נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום וכו'. והבן הדברים היטב אם תרצה להיות חיי עולם, פי אי אפשר לבאר הכל בכתב. ותפרש לך בלשון לועזית פרוש המלות של נפתולי אלקים נפתלתי על פי פרוש רש"י הנ"ל. לשון עקש ופתלתול וכו'. ואז תבין עד היכן, עד היכן צריכין להתחוק בהתבודדות ושיחות בינו לבין קונו, אף על פי שתהיה בדרך עקש ופתלתול כמה פעמים בלי שום וריח, פי לא בזה ולא שיקץ ענות עני אף על פי שאיזו לבזותו ולשקצו, פי הוא יתברך מלא רחמים בכל עת.

ט. אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שגאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה צ"ע רבנו מבאר שקבע לשון גולה וכשמתעקש בתפלתו הוא כמו גולם ואילו רבי שמעון אומר הטעם שלא תהיה תפלתו קבע כי הקב"ה רחום וחנון, וצ"ע כוונת התנא מדוע כיון שהקב"ה חנון ורחום אני צריך להתפלל ברחמים ותחנונים? צ"ע אולי כי הטעם שאני נחשב גולן בדחיקת השעה היא רק כיון שמדת רוב טובו שהוא רחום וחנון היא הגורמת לו כביכול להיות מוכרח ליתן לי בקשתי.

י. אומרים/ו' בשם הרב משה לייב מסאסוב שאמר ג' דברים למדתי מתינוק ואחד מהם כשיחסר לו משהו הוא בוכה. וצ"ע כיון ששערי דמעה לא ננעלו מדוע אין זה נחשב בלוקח בחזקה? נראה כיון שקודם החורבן היו כל שערי תפילה פתוחים וא"כ כל תפילה היה בבחי' שמכריח את הקב"ה ליתן לו. אבל אדרבה זו תאוותו ית' שיתפללו אליו (חולין ט: תורה טו/א) וכנ"ל רק בשמתעקש שמיד תתקבל בקשתו נחשב קבע.

יא. כמובא במקום אחר – הכוונה לתורה כ' אות ה'י"ב שם מדבר על דחיקת השעה שמבקש בתפלתו עבור זכויותיו, ובזה נעשה בלוקח בחזקה וכאילו מכה את הסלע העליון להוציא ממנו מים. ומשה רבנו בזה טעה שהיה צריך בזכויותיו להכניע את הרע שבעדה, ואת המים לבקש ברחמים ותחנונים. אבל צ"ע כי כאן לא מדבר במי שמבקש לקבל בזכויותיו, אלא מתעקש שדווקא יתנו לו בקשתו עכשיו. ולכאורה יש לחלק שבתורה כ' כיון שיש לו זכויות ליתן אינו גולן אלא חמסן/י"ב ואילו בתורה שלנו שבאמת לא מגיע לו הוא גולן. וי"ל שכיון שלדעתו של המתעקש מגיע לו הרי לדעתו הוא חמסן ולא גולן. אבל אין דרך לחלק בכך בלשון המדוברת אלא כשיש בזה איזה חידוש.

יב. מצינו כמה צדיקים גדולים כגון חוני המעגל (תענית יט/א) ומשה כשהתפלל על מרים (אבות דר"ג פ"ט/ט) וחבוקוק/טו ועוד שעגו עוגה ואמרו איני יוצא ממנה עד שתתקבל בקשתי. היתכן שהם גולנים. נראה לומר שאמנם זו דחיקת

¹ בספר סאסוב מצבה לעירתי (יצחק ורפל). ובעוד הרבה ספרים (ויש שכתבו זאת בשם רבי זושא מאניפולי)

^א תורה טו אות ה' – וזה זוכה על ידי תפלה, כי הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של ישראל (חולין ט), וכשישראל מתפלל לפני וממלאין תאוותו, אזי נעשה כביכול בבחינת אשה, שהוא מקבל תענוג מעמנו, כמו שקתוב (במדבר כ"ח): "אשה ריח ניחח לה" על ידי הריח ניחוח שמקבל נעשה בבחינת אשה, "וינקבה תסובב גבר" (ירמיה ל"א). שהקדוש ברוך הוא נעשה בבחינת מלבוש נגלה, הינו מבחינת שהיה מתחלה בנסתר, עכשו נתגלה על ידי התפלה, וקדשא ברוך הוא ואורייתא כלל אד, ואז על ידי התפלה נתגלה אורייתא. הינו סתרי אורייתא:

^ב תורה כ' אות ו' והו' וכשמתפלל קדם הדרוש, צריך להתפלל בתחנונים, ויבקש מאת הקדוש ברוך הוא מתנת חנם ולא יתלה בזכות עצמו; אף על פי שעכשו נתעורר מטה עזו של עבודתו, אין זה המטה כדי להתגאות, אלא כדי להכניע הרע שבעדה, כי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים כנ"ל. אבל לפני השם יתברך יעמד כדל ויברך וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ג): "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדרוש:

^ג עיין בראשית פרק ו' פסוק יג שאנשי דור המבול מלאה הארץ חמס מפניהם וכו'. ופרש"י חמס – גול. וביאר גור אריה (מהר"ל) (כג) חמס גול. אף על גב שחילוק גדול יש בין גול לחמס, דאמרינן (ב"ק סב.) מה בין גולן לחמסן – גולן לא יהיב דמי, חמסן יהיב דמי, פירש הרא"ם דלשון התורה לחוד ולשון חמסים לחוד (חולין קלג). ואינו מיושב, דלמה הכתוב משנה לכתוב "חמס" ולא כתב גול, ואונקלוס תרגום 'חטופין', דמשמע חטיפה בלבד ולא גול ממון, ויראה שהוקשה לרש"י – וכי אנשי דור המבול היו יראים את ה' שהיו נותנים דמים, דודאי לא היו יראים אלהים, אלא האי "חמס" הוא שגול ממנו בלא דמים, ומה שכתוב בקרא "חמס" היינו שלפי האמת היה חמס, שמכח שכל (ה)אחד היה גול את חבירו, ואם גול אחד מן חבירו וחבירו היה גם כן גול אותו – הרי היה לו דמים תחת מה שלקח ממנו, והרי הוא חמס. וזהו שנאמר "ותמלא הארץ חמס" שהרבה היו חומסין, זה מזה וזה מזה, עד שהיה הגול – חמס. ומה שכתב רש"י 'גול', היינו שהגול לא כוון שיהיה זה חמס, שגול ממנו בין שהיה לו תמורת אותו חפץ דמים או שלא היה לו, לעולם היה גול, ולפיכך קרא 'גול', אלא שהאמת הוא שהיה זה חמס בלא כוונתו:

^ד תענית במשנה דף יט. מעשה שאמרו לו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו גשמים מה עשה עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו לירד בזעף אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים באו.

^ה אבות דרבי נתן פרק תשיעי – באותה שעה עג משה עוגה קטנה ועמד בתוכה וביקש רחמים עליה ואמר איני זו מכאן עד שתתראפא מרים אחותי שנאמר (במדבר יב) אל נא רפא נא לה. באותה שעה א"ל הקב"ה למשה אילו מלך נוף בה אילו אביה נוף בה כראוי היה לה שתכלם שבעת ימים אני שאני מלך מלכי המלכים עאכ"ו לא דין הוא שתכלם ארבעה עשר יום אלא למענך מחול לה שני' (שם) ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה וגו'.

^ו חבוקוק פרק ב (א) על משמרתתי אעמדה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי:

רש"י – (א) על משמרתתי אעמדה – עג עוגה חבוקוק ועמד בתוכה ואמר לא אוזו מכאן עד שאשמע מה ידבר בי על שאלתי זאת למה הוא מביט ורואה בהצלחתו של רשע ומה אשיב אל הבאים להתווכח לפני. על תוכחתי – שהם מוכיחים אותי בפני שיש להרהר על מדת הדין. תוכחת מונאיפרובמנט בלע"ז:

הר"י קרא – (א) על משמרתתי אעמדה. אמר הנביא רבונו של עולם איני זו מכאן עד שתודיעני קץ גלות זה:

השעה אלא שהמורה היתר לזה תלוי במדרגת הצדיק. ראה תענית כג. (י) שלח לו רבי שמעון בן שטח שעל מעשה כזה מגיע נידוי. וראה (ילקוט) (י) מה השיב הקב"ה לחבוק.

יג. צ"ע מי שטוען להקב"ה אמנם לא מגיע לי אבל איני יכול לסבול עוד את חסרון הדבר הזה, האם היא תפילת קבע, ואת"ל שכן, כי אעפ"כ למעשה הוא דוחק את השעה. מה דינו של הטוען אמנם לא מגיע לי אבל חושש אני שחסרון הדבר הזה יכול להעביר אותי על דעתי (י). לכאורה גם זה דוחק את השעה אלא שזה מאונס, ואע"פ שבאמת אפשר כיון שעדיין לא הכין כלים לשפע ויכול להיות שיוזק לו אבל אינו גולן.

יד. כגון פרנסה ובנים ושאר צרכים. – בשלמא שאר צרכים ניחא אבל בני ומוזני במזל תליא ואם לא יתחזק בתפילה ישאר תחת המזל (כדמשמע בשבת קנו. בפרש"י בדעת רבי יוחנן) ומדוע גם על בנים לא יתעקש, הרי מי שאין לו בנים חשוב כמת (י), וגם למעלה הוא נדחה, ואין לומר שאם יתעקש שמא יקבל בני דלא מעלי, כי כבר אמר (י) רבנו לבקש הרבה בנים יהיו איך שיהיו כי משיח יתקן הכל. זו לא קושיא שהרי אפשר לבקש זאת בתחנונים ואעפ"כ יש טועים

הקדמה

עיקרי הדברים המבוארים כאן כבר ביאר באריכות יותר בתורה כ' שהמבקש בזכות מעשיו הטובים במקום ברחמים ותחנונים הרי הוא שלוקח בכח ודומה למכה את הסלע במקום לדבר אליו בתחנונים שיוציא מים. ונראה שכאן רבנו מחדש פירוש במשנה באבות אל תעש תפלתך קבע, שקבע פירושו לא רק לשון פריעת חוב שמוכרח לפרוע, אלא גם לשון גולה. נמצא לכאורה שלא מחדש הוראה אלא רק מבאר את המשנה לפי המבואר בתורה כ'.

אבל צ"ע אולי גם מחדש כאן שכמו ששם דומה ללוקח בחזקה כיון שמבקש בזכות מעשיו, כך גם כל המתעקש בתפילתו הטעם כי סובר שמגיע לו, דהיינו שיש לו זכויות לקבל.

ולכאורה היינו מאמר חז"ל בברכות נה. שעיון תפילה מזכיר עוונותיו, כי סובר כיון שכוונתי בתפילה מגיע לי שתתקבל. אבל יש חילוק כי עיון תפילה הוא לאו דווקא כשעומד עצמו ומתעקש, לכן שם רק מעיינים במעשיו אם מגיע לו, אבל בתורה כ' וכאן שמתעקש שתתקבל בקשתו הוא דוחק את השעה כי הוא כמו מכריח ליתן לו קודם הזמן.

תמצית המסר כאן הוא שכשמתפלל על איזה דבר שצריך לו, לא יעמיד עצמו בישות וגאוה כמי שדורש את המגיע לו, אלא יבקש מתנת חנם ברחמים ותחנונים כדל ורש ממעשים טובים.

ואין בזה חילוק בין שמבקש גשמיות או כשמבקש רוחניות או איזה עניין של עבודת ה' תמיד בכל עניין ידע שאפילו אם יש לו זכויות צריך לבקש מתנת חנם, בהכנעה בושה ויראה, ממש כדל ורש מכל טוב.

ראה תורה כ' שמבאר זאת על תפילה להשיג ביאורי התורה מהלב העליון שעל ידם יהיה לו שכל לתרץ את הקושיות שיש על הצדיק, דהיינו שמבקש עניין רוחני הנצרך ביותר לכל אחד וא"א בלעדיו להיות איש כשר, אעפ"כ יבקש רק בתחנונים והכנעה ולא ידחוק את השעה לבקש בזכות מעשיו הטובים.

ואין בזה שום סתירה למה שאמר רבנו שצריך להיות עקשן בעבודת ה', כי העקשנות צריכה להיות במה שחוזר ומתפלל ומבקש בהכנעה וממתין לישועת ה', כי יודע שכל ישועה צריכה כלים, והם נעשים ע"י תיבות התפילה, ועד שהם נעשים אזי אדרבה כל החסרונות הם לתיקוננו, דכל דעביד רחמנא לטב עביד. רק שע"י תפילה יכול שלא יצטרך תיקון עם סבל וחסרון אלא של עבודת ה' עם שפע טוב.

^י תענית בגמרא דף כג. – שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי שאילו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו ועליך הכתוב אומר (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתיך. תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל (איוב כב כה) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור, ותגור אומר אתה גורת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרוך מלמעלה, ועל דרכיך נגה אור" דור שהיה אפל הארת בתפלתך, כי השפילו ותאמר גוד" (שם כט) דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך "ושח עינים יושיע", דור ששח בעונו הושעתו בתפלתך, "ימלט אי נקי" (שם ל) דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך "ונמלט בבור כפיר" מלטתו במעשה ידך הברורין.

^י משמרת אעמודה ואתיצבה על מצור. מהו מצור שצר לו צורה ואמר איני זו מכאן עד שתענני שנאמר ואצפה, אמר הקב"ה כל מי ששבר קרדומו יבא אצלי, התחיל צווח עד אנה ה' שועתי ולא תשמע וגו' למה תראני און ועמל תביט, אמר לו הקב"ה הוי רב את יוצרו חרש את חרשי אדמה, בן תורה אתה ולא עם הארץ אתה לך כתוב אל"ף בלוח ואחר כך תאמר הודיעני את הקץ, וכן הוא אומר ויענני ה' ויאמר כתוב חזון וברא על הלוחות, אמר לו הקב"ה כשאמרתי להם בגלות ראשונה כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה לא היו מאמינים אלא אומרים בנו בתים ושובו, וכיון ששלמו שבעים שנה כתיב כה אמר כורש מלך פרס וגו', אף עכשו כשיגיע הקץ אני גואלם, וכה"א כי יום נקם בלבי, כששמע חבוק נפל על פניו אמר לפניו רבש"ע אל תדין אותי מיד אלא שוגג שנאמר תפלה לחבוק הנביא על שגיונות:

^ט עיין אהבת איתן על עין יעקב תענית דף כה במעשה דר"א בן פדת שביקש פרנסה אם עדין לא עברו רוב שנות חייו, ביאר שם הטעם כי חשש שהעניות תעביר אותו על דעתו. אבל כבר עברו מובטח הוא שלא יחטא (פ"ק דערובין).

^ב כמו שאמרה רחל אמנו בבראשית פרק ל (א) ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באַחֲתָהּ ותאמר אַל יעקב הָבָה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: פ"רשי" – מתה אנכי – מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (ב"ר):

^{כא} שיח שרפי קודש – ח"ג אות עה – אָמַר: יְהוָה יִצְרֶיךָ לְבָקֶשׁ מִדֵּי: יִתְבָּרַךְ שֵׁינֶיךָ שֵׁינֵי לֹו הִרְבֵּה בָנִים אֵיךְ שֵׁינֵי, פִּי בְּשִׁבּוֹא הַמְּשִׁיחַ וִיתְקַן אֶת כָּל הָעוֹלָם, יִתְקַן גַּם אֶת זֶה, "א יוד ד' ארף ב' עטן ע'ר ז'אל ה'אבן א'סאף ק'נדער ווי אָזוי זיי וְעֵלְן זֵיין, וְאָרִים אֲז מְשִׁיחַ וְעֵט קוּמְעַן און וְעֵט פֶּאָרְעֶכְטן דִּי גַאנְצֵעַ וְעֵלְט וְעֵט עֶר דָּאס אויך פֶּאָרְעֶכְטן". (אבני"ה ברזל).

עד כאן ההקדמה

*

תורה קצו [כב] (אבות פ"ב [כג]) [כד]

וכשאתה מתפלל אל ב"ה תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים וכו'. פשט המשנה פירשו המפרשים שקבע הכוונה שהתפילה אצלו היא כחוב קבוע שחייב לפרוע. ורבנו מחדש שכוונת התנא קבע גם ללשון גזלה נמצא לפירושו שגם כשמתפלל בחיות וכוונה וחשק אבל חושב שעל כן מגיע לו שהיא תתקבל, גם תפילה כזו אינה רחמים ותחנונים, כי דומה לגזלן החוטף את ישועתו בכח.

וזו כוונת רבי שמעון במשנה אל תעש תפלתך קבע **כי אסור לאדם לעמוד עצמו** דהיינו לבקש עוד ועוד ולדחוק את השעה בלא שום ויתור, **על שום דבר, היינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דווקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזילה.** ואין לומר מי מכריח אותו ית' ליתן לי, כי כמבואר בלק"ה/כ"ו כי ברא הקב"ה את העולם שיהיה כח בתפילתם של ישראל להמשיך השפעות.

רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים, בהכנעה בושה ויראה, **אם יתן הש"י יתן, ואם לאו לאו,** מוכן אני להמתין לישועה אפילו זמן רב אם זה רצון ה', כי אין לי שום זכות לזרו אותה, אלא בהכנת כלים ע"י תיבות התפילה/כ"ו, על כן עד שאענה אחזור ואתפלל/כ"ח עד שישלמו הכלים לישועתי.

כמובא במ"א (כ"ט) הכוונה לתורה כ' אות ה' ש' שהדחוק את השעה בתפילתו ע"י שמכוון שתתקבל בזכות מעשיו הטובים, נחשב בלוקח בחזקה וכמו מכה את הסלע שיוציא לו מים במקום להתחנן לפניו. וכן מובא בעוד

²² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

²³ משנה יב

^{כ"ד} **משנה אבות פרק ב (יג)** רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפילה). ובשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנקאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארץ אפים ורב חסד ונחם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך: **רמב"ם** – וכבר ביארנו שענין קבע הוא שתכבד עליו התפילה ויחשבה כמו שצוה לעסוק עסק אחד וינפש ממנו:

תפארת ישראל /יכין/ (קכז) אלא רחמים ותחנונים לפני המקום – להתפלל דרך תחנונים, בעני העומד בפתח המלך בלב נשבר וכברכות דכ"ט, ולפיכך תחדש בכל יום דבר בכל ברכה כפי שפיכת נפשך עליך:

פירוש רבנו יונה – וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא תחנונים לפני המקום ב"ה. שיאמר התפלה בעני המתחנן ושואל דבר שהוא צריך, כי, "תחנונים ידבר רש" (משלי יח, כג) ולא כאדם השואל דבר ואינו צריך בו, שאינו מתחנן בלב נמוך ולא בשברון הנפש וכל איש צריך לבקש על נפשו, "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ), וגם לא תהיה אליו התפלה כמשאוי, ולא יעשנה כמי שפורע את חובו, שנאמר, "כי חנון ורחום הוא, אך אפים ורב חסד ונחם על הרעה". כי כל אדם צריך רחמים, ואם משחקת לו השעה, כי השם מאריך אפו וחונן עליו ולא על צדקותיו הוא מרחם עליו, וצריך להתחנן לו פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה, כי שמא יגרום החטא, דלא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא (ע"י מגילה ז, ב).

^{כ"ה} גם בדפוס ותולד- תעש, ומתולד- תעש' (וצ"ע כי במשנה כתוב תעש)

^{כ"ז} **ליקוטי הלכות י"ד** הלכות מילה הלכה ה סוף אות ד – ועל כן באמת יש בענין זה של התפלה נפלאות ונסתרות הרבה ועל כן באמת אסור להתעקש ולדחוק עצמו על שום דבר בתפלתו רק אם יתן השם יתברך יתן לאו לאו, כמו שמבאר בהתורה תשעה תקונין, כי אוילי אי אפשר למלאות בקשתו אפלו על ידי התפלה, כי יזיק לו יותר חס ושלום, כשימלאו בקשתו וכנ"ל ואם ידחוק ויתעקש בתפלתו יכול להיות שיתירח את ה' יתברך עד שימלא בקשתו, כי בשביל זה ברא את האדם שיהיה כח בתפלתו להמשיך כל ההשפעות כנ"ל, אבל לא יהיה לו לטובה, כי אין כח בתפלתו לתקן הכלי שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה:

^{כ"ח} **עיין תורה לד אות ג'** – לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות. אבל מחמת שהדבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע. כמו שכתוב (דברים א'): "ויברך אתכם פאשר דבר לכם", הינו לפי הדבור כן השפע. אם הדבור הינו הכלי השפע הוא בשלמות ובמלאוה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע.

^{כ"ח} **כמבואר בברכות לב:** א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהילים כז-יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

^{כ"ט} בתורה ט' תיקונין סימן כ' (ועיין לק"ה גיולה ה)

^ל **תורה כ' אות ה'** – וכשמתפלל קדם הדרוש, צריך להתפלל בתחנונים, ויבקש מאת הקדוש ברוך הוא מתנת חנם ולא יתלה בזכות עצמו; אף על פי שעבשו נתעורר מטה עזו של עבודתו, אין זה המטרה כדי להתנאות, אלא כדי להכניע הרע שבעדה, כי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים כנ"ל. אבל לפני השם יתברך יעמוד כדל וכרש וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ג): "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדרוש: וזהו טעות שטעה משה, שהקדוש ברוך הוא אמר למשה: "קח את המטה והקהל את העדה ודברת אל הסלע לעיניהם", שיקח ממשלט עזו שיש לו ממצות וממעשים טובים שלו, והקהל את העדה, כי בשעת הקהל, שיש בהם גם רעים, צריך מטה עז כדי להכניע רשעתם כנ"ל; ואחר כך "ודברת אל הסלע

ספרים כגון תולדות יעקב יוסף/לא, שעל זה נאמר (ש"ה ש' ב' ז) אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, כמבואר בכתובות קיא. האיטור לדחוק את הקץ, ובספרים הסכנה בזה/לב. עוד עיין אריכות בנושא דחיקת השעה בלק"ה גולה ה'. עיי"ש מאות ז/לב, שכל חטאי הצדיקים הוא בדחיקת השעה והיא שרש כל העבירות.

לעיניהם "אין דבור אלא נחת" (שבת ס"ג. ומדרש רבה שיר השירים סמוך לסופו. ועין זהר תצא רע"ט: "ודברתם אל הסלע" וכו' דבור ופיוס וכו') **שישפך שוחו ותפלתו בתחנונים פדל וברש, אל הסלע, הינו לב העליון פנ"ל, לעיניהם דיקא, שיהיה הקהל בשעת מעשה, כדי שיקשר את עצמו עם נשמתם פנ"ל. והוא לא כן עשה, שזכר טובו וצדקתו בשעת תפלתו, שלא השתמש עם המטה בשביל הקהל, אלא השתמש עם המטה בשעת תפלתו. וזה בחינת: "יזרם משה את ידו", ידו זה תפלתו, כמו שכתוב (שמות י"ז): "ויזה ידיו אמונה", תרגומו: פרישן בצלו, שהרים את תפלתו, ולא קשר את עצמו עם הקהל. ויזר את הסלע במטהו פעמים" **פבניכול "הפה צור ויזובו מים" (תהלים ע"ח), שהפה לב העליון, כמו שלוקחין איזה דבר בכח ובאנס, כי בא בכח מעשיו הטובים, וזהו הכאת הסלע פעמים: הכאה אחת, שלקח באורי התורה בכח ובאנס ולא בקש מתנת חנם פנ"ל, והכאה אחת כי מי שדחק את השעה, שעה דוחקתו (בכחות ס"ד. וערוכין יג). ונסתלק קדם זמנו, ועל הסתלקותו, עוד שם – תקונא תליאתא, אשתכח מתחות תרין נקבין ארְחא מליא דלא אתחזיא הינו בחינת חטם, בחינת "ודברתם אל הסלע" פנ"ל, בחינת (ישעיהו מ"ח): "ותהלתי אֶחָטָם לך". אֶרְחָא מליא "כי אין מחסור ליראיו" (תהלים ל"ד), וזה 'מליא'. ויראה היא בחינת תפלה, בחינת (משלי ל"א) "יראת ה' היא תהלה", בחינת חטם, בחינת (ישעיהו י"א) "והריחו ביראת ה'". דלא אתחזיא כי צריך להקטין את עצמו, ולא יתלה בזכותו פנ"ל, בבחינת (משלי כ"ה): "אל תתהדר לפני מלך":****

לא תולדות יעקב יוסף – פרשת שלח – אות ז – ויש עוד בחי' יותר מעולה, גם בתיקון למעלה לא יכניס את עצמו בהכרח שיעשה מבוקשו, דיש בזה סכנה, כמ"ש בפסוק אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ (ועי' כתובות קיא), ומעשה של ר' יוסף דלרייני יוכיח ר"ל. על כן עצה היעוצה לאיש משכיל, שהוא יעשה את שלו ויתפלל על דבר המאורע, ובעל הרצון יעשה כרצונו הטוב, וזה בחי' עבודה המעולה שלא על מנת לקבל פרס: עכ"ל. ועיין בעש"ט עה"ת עמוד התפלה אות קכח שם הובאו דבריו. משמע ששמע אותם מהבעש"ט.

לב ידוע ומפורסם המעשה של ר' יוסף דילה ריינא שאירע לערך בשנת ה'רל"ב, (לפני כחמש מאות חמישים שנה) שניסה לדחוק את הקץ. ר' יוסף השתמש בקבלה ובצירופי שמות ושמע מאת המלאכים את הדרך להביא את הגאולה לאחר סיגופים ותעניות כמעט ועלה בידו הדבר, אולם לאחר שנכנסה בו רוח התנשאות נפלה ממנו ההזדמנות. המעשה והפולמוס סביבו הובא בגליון המבשר לשבת תרומה, ושבת ויקהל פקודי שנת תשע (ראה לקמן בהוספות קיצור המעשה כפי שהובא שם)

ושם כתב בביאור חטאו: אחד העניינים היה עניין דחיקת הקץ. ידוע כי שלוש שבועות השביע הקב"ה את ישראל ואחד מהם שלא ידחק את הקץ. ואיך ניתן לדחוק את הקץ אם הקב"ה אינו רוצה להביא את משיח. ורש"י כתב שם שלא ירבו בתפילה יותר מדיא וצ"ב. וה"ח"ת סופר" (ש"ת ח"ו פ"ו) כתב: רוצה לומר שדחיקת הקץ מרמז על עניין ר' יוסף דלריינה. וז"ל: "בגלות הזה דכל יומא זמנו ומצוה עלינו לבקש את ה' אלוהינו ואת דוד מלכינו ... ומ"ש רש"י שלהי כתובות בפ"י שלא ידחק את הקץ שלא להרבות בתפילה, ר"ל שלא להרבות דייקא כגון יוסף דלריינא, אבל להתפלל בכל יום חובה עלינו". ובספר "דברי תורה" (מונאקאטש, ח"ו אות קט) הביא מרעיא מהימנא פר' כי תצא שמרמז שם על עניין זה, כי מי שאבא לדחוק הקץ בלא התעוררות תשובה להעולם רק בחוזה יד, וכעין מעשה דר"י דילו ריינוס שרצה להכריח ולהביא משיח ומה עלתה לו רחמנא לשיזבן, וז"ש שם: "ואית אחרינין דנקיבו לה עד דמטי לתהומא רבא ולא סליקו מתמן עד דמטי לתהומא רבא ולא סליקו מתמן עד שנפלו ונעשו", יעו"ש. בעל ה"קרבן עני" סובר שחטאו היה בהתנשאות, שעלתה בליבו שהוא זכה למה שלא זכו הצדיקים לפניו, וז"ל: "כוחם של ר"י דלריינה ותלמידיו היו בקדושה ותיקנו הכל, לולי שהצליח מעשה הסי"מ שהימים היו ימי שליטתו ונפלו בהתנשאות וגאות וקלקלו הכל ואח"כ שלט עליהם הסי"מ ונפלו ונשברו, ומעשה זה יש ממנו קצת רמז בוזה"ק". ובשם ה"ח"ת סופר", הובא מספר "בן גרני" (ריש פרשת תזריע) להגאון ר' יוסף ישראל דייטש זצ"ל אב"ד יארמוט, מה ששמע מאביו הגאון בעל "גורן לדוד", וז"ל: "על דרך המעשה הידוע דר' יוסף דלרייני שכבר כבש את הסי"מ תחת ידו, והיה רעש גדול בשמי שמים שבא זמן הגאולה, ואחר כך נתן להסי"מ בשמים להריח ונתחוק כוחו ונתבטל כל הדבר בעניין רע, עד שיצא ר' יוסף דלרייני לתרבות רעה. ושמעתי מאמא"ו הגאון זי"ע שאמר בשם החתם סופר רבו ז"ל: שהבשמים שהריח את הסי"מ היינו שעלה מחשבת ר' יוסף האיך ייודע לבני העולם שהוא הביא את הגאולה, ועל ידי מחשבה זו נתבטל הכל", עכ"ל.

לב לק"ה גולה ה' אות ז – כי בענין זה של פגם הדחוק את השעה בזה נכשלים הרבה בני אדם גדולים וקטנים עד שנוגע הפגם גם בצדיקים גדולים ונוראים בבחינת פי העשק יחולל חכם וכו' וכנ"ל. כי כל העברות והפגמים של כל בעלי עברה רחמנא לצלן, נמשך רק מבחינת דחוק את השעה שאינו רוצה להמתין פי אין היצד הרע מצוי אלא לשעתו, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה ואם היה המתין איזה שעה היה זוכה בעולם הזה ועולם הבא. וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה אותן מציעות שהציעה לו באסור הציעה לו בהתר וכן הרבה. וזה עקר החטא והפגם של אדם הראשון שלא המתין עם זוויו עד ליל שבת ולא די בזה רק רצה תכף לידע כל הידיעות שהיו נעלמים ממנו שזה היה עקר הסתת הנפש, כמו שכתוב, והייתם כאלקים ידעי טוב ורע, נמצא שדחק את השעה בכל הבחינות. וכמו שכתוב על אדם הראשון, אויל ביום יודע בעסו, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה פסוק זה על אדם הראשון. וכתוב, קצר אפים יעשה אולת. ואפלו אם היה כובש תאוותו ולא היה אוכל מעץ הדעת וכו' גם פן היה צריך להמתין לישועת ה' ולהתפלל בתחנונים עד שהיה משיג מה שהיה מוכן להשיג. והוא אזיל בתר אפכא שלא כבש תאוותו ולא רצה להמתין אף גם רצה לידע ולהשיג מיד כל הידיעות הנעלמות. וזהו בחינת הפגם של כל המחקרים שלא שברו תאוותם לל ורוצים תכף לידע הכל לידע מאלקותו ותברך אשר באמת אי אפשר לידע שום השגה אמיתית כי אם כשמשברין תאוותו כמו אבות העולם, ואחר כך צריכין להרבות בתפלה ותחנונים ולא ידחק את השעה רק להתפלל הרבה בתחנונים ויבקש מתנת חנם עד ירחם ה' פנ"ל:

עוד שם אות (ח) ועל פן אפלו הצדיקים הגדולים מאד מאד, זכרם יגן עלינו, שגו בזה כל אחד איזה שגיאה דקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רבותינו זכרונם לברכה על גדולי הצדיקים אבות העולם כלם היו בבחינה זאת שלפי בחינת קדשתם דחיקו את השעה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה. שעקר הפגם והשגיאה שהיה דחוק את השעה, כי תכף כשהבטיחו ה' יתברך אז על ירשת ארץ ישראל היה רוצה שיגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואפן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיג מיד. ועל פן שאל אברהם במה אדע כי אירשנה. כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאף על פי שישאל יקבשו ארץ ישראל אבל אחר כך יגלו משם וארץ ישראל לא יהיה בידם ותאריך הגלות מאד. על פן רצה לדחוק את השעה שה' יתברך יודיע לו תכף הקץ האחרון אף יירשנה לנצח. ועל פן פגם בזה כי אסור לדחוק את השעה פנ"ל ובפרט בענין הקץ האחרון שהוא קץ הפלאות: וכן יעקב אמר נסתרה דרבי מה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה שזהו היה הפגם שלו....וכו' עיי"ש עוד אריכות בזה.

וזה שאמר רבי שמעון במשנה הנ"ל **אל תעשלי תפלתך קבע**, כי קבע מלשון גזילה, כמו שכתוב (משלי כב) וקבע את קובעיהם נפש. ונקט התנא לשון קבע דייקא, כי פעל קבע בא על גזל עני והקדש ומתנת שמים. כמבואר במלבי"ם (שם ובמלאכי ג' ח').

כך גם המתעקש ועומד עצמו בתפילתו שיתן לו ה' ית' את מבוקשו, נחשב גזל מתנת שמים. שהרי לא מגיע לו, ומקבל מתנת שמים רק כיון שחקק הקב"ה חק שתפילת אדם יש לה כח להמשיך לו את השפע שמבקש (כנ"ל בלק"ה מילה ה' ד').

וזהו אל תעש תפילתך קבע, היינו שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים/לו או שאר צרכים גשמיים ורוחניים/לו, ואע"פ שכדי שתתקבל תפילתו צריך לבקש לחזור ולבקש ולא לוותר, כמבואר בגמ' (ברכות לב:) כל המאריך בתפלתו אין תפילתו חוזרת, ואם ראה שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, אבל אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפילתו, שדווקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפלתו בזמן קרוב/לו, כי חושב שמגיע לו כי התפלל בכוונה או בגלל מעשיו הטובים, כי זה הוא תפלת קבע דהיינו שלוקח הדבר בחזקה בגזילה, כי הוא כמו מכריח את הקב"ה ליתן לו בקשתו, כנ"ל שכך חקק וקבע הקב"ה שיהיה כח בתפילה להמשיך שפע לאדם, אע"פ שלא מגיע לו, וגם כשיכול השפע להזיק לו בגשמיות או ברוחניות. וזהו העיון תפילה שאמרו חז"ל (ברכות נה.) שמעורר עליו קטרוג למעלה ומעיינים בזכויותיו אם מגיע לו.

^י גם בדפוס יתולד-תעש, מתולד-תעשה

^{לה} משלי פרק כב (כב) אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדבא עני בשערי: (כג) כ"ה יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש: רש"י (כב) אל תגזל דל – אל תגזלו כי תראנו דל בעבור שהוא דל ואין לו כח לעמוד נגדך: (כג) כי ה' יריב ריבם וקבע – ויגזלו את הנפש: קובעיהם – גזוליה' ובלשון ארמי קביעה גזילה במסכ' ראש השנה אתא ההוא גברא לקמיה אמר ליה קבען פלניא וכו':

מלבי"ם באור המילות (כג) קבעיהם. פעל קבע בא על גזל עני והקדש ומתנת שמים:

מצודת ציון – (כג) וקבע – ענין גזל כמו היקבע אדם אלהים (מלאכי ג):

רש"י מלאכי פרק ג – (ח) היקבע אדם – רבותינו דרשו לשון גזילה ולשון ארמי הוא:

מצודת דוד מלאכי פרק ג (ח) היקבע – האם הגון הדבר שיעשוק אדם את אלהים אשר אתם עושקים אותו:

מלבי"ם באור המילות מלאכי פרק ג (ח) היקבע. פעל קבע הונח על עושק הצדקה והמעשרות, וע"ז בא פה ובמשלי כ"ב:

^{לו} שיחות מוהר"ן – אות רנג – איש אחד מחשוכי בנים, והיה מאנשי רבנו זכרונו לברכה. ופעם אחת היה בבית רבנו זכרונו לברכה, והיה יום אחד שנכנסו אצלו כמה חשוכי בנים ושחרו אותו שיעזר להם. ונכנס האיש הנ"ל מאנשיו גם כן, ובקש אותו גם כן עבור בנים. השיב לו מה הרעש הזה. הלא עקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים (תלה) וזהו העקר, על כן העקר לבקש על יהדות שתזכה לילך בדרך הישר וכו'. בודאי אם אפשר לזכות לבנים בגשמיות בודאי מה טוב. אבל העקר הוא לשום לב להתקרב להשם יתברך כי זה עקר התולדות וכו' כנזכר לעיל. ומאז פסק אותו האיש הנ"ל להפציר אותו עבור בנים. והלך ועסק רק בעבודת ה' בדרך אנשי רבנו זכרונו לברכה: אחר כך שוב פעם אחת היה רבנו שם ונכנסו גם כן חשוכי בנים אצלו ובקשו אותו זכרונו לברכה עבור בנים. וזה האיש הנ"ל שוב לא פתח פיו לבקש אותו על זה. והתחיל רבנו זכרונו לברכה בעצמו, ואמר לו: אף על פי כן טוב שיהיה לך בנים. ואמר לו: לך והבא לי מאה רובל סוג, והלך מהרה והביא לו. ובאותו הלילה היה ליל טבילה ונפקדה אשתו ותהר ותלד בן. יהי רצון שיזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן:

^{לו} ראה תורה כ' וכן בלק"ה גזלה ה' כגון אות ו' שרבנו דיבר על המבקש ביאורי תורה – זה לשונו שם – כי כל אחד מישראל צריך להמשיך תורה בכל יום כמו שאנו מברכים בכל יום 'נותן התורה', שלא יהיה עץ יבש חס ושלום וכו'. ואפלו מי שאינו בר הכי צריך על כל פנים להשתדל ללמד בכל יום בחשק חדש שזהו גם כן בחינת חדושי תורה, כמו שמבאר במקום אחר. גם כל מי שלומד תורה אי אפשר שלא יצטרף לבאר איזה באור ופירוש במה שלומד. ועל כל זה צריך כל אחד לפי בחינתו לילך עם התורה הנ"ל, דהיינו שידע כי עקר שלמות הלמוד הוא שימשיך לעצמו דבורים חמים כגחלי אש שילמד עם חמימות והתלהבות דקדשה. וצריך לשפף לבו כמים לפניו יתברך עד שימשיך מלב העליון דבורים חמים כגחלי אש ועל ידי כן ימשיך באורי תורה גם כן משם, כמו שמבאר שם. וצריך לזהר מאד באזהרה הנ"ל לבלי לזדקק את השעה שלא ישתמש עם המטה עז שהם המעשים טובים בשביל המשכת התורה רק להכניע את הרע על ידי בחינת מטה עז, היינו כי כל אחד מישראל אפלו הגרוע שבגרועים בודאי יש לו איזה מעשים טובים, כמו שמבאר על פסוק, ועוד מעט ואין רשע בסימן רפב. וכשרוצה לגשת אל הקדש לעסק בתורה ומעשים טובים והבעל דבר רוצה להפילו מרובי קלקוליו העצומים ואומר לו מי אתה שתעסק בתורה אחרי שקלקלת כל כך, אזי צריך לבקש בעצמו איזה נקודות טובות שזהו בחינת מטה עז שלו, גם ישתמש עם המטה עז של הצדיקי אמת שהוא חוסה בהם ועל ידי זה יכול להכניע את הרע בבחינת ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו. אבל אף על פי שהוא מברך להשתמש עם המטה עז להכניע את הרע אף על פי כן ששעומד לפני ה' יתברך להתפלל שיבאר לו התורה שיזכה להבין היטב מה שלומד או לחדש בתורה, ומכל שכן כשצריך ללמוד עם רבים או לדרש ברבים, צריך להתפלל רק ברחמים ותחנונים ולא יתלה בשום זכות ולא ידחק את השעה כלל רק אם יתן ה' יתברך יתן וכו':

^{לה} ברכות דף לב: – א"ר חנין א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם. מנא לך? ממשא רבינו, שנא' (דברים ט-כו) ואתפלל אל ה', וכתוב בתריה 'וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא', איננו הוא א"ר חנינא בר אבא א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו ומעייני בה סוף בא לידי כאב לב שנא' (משלי יג-יב) 'תוחלת ממושכה מחלה לב', מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנא' (משלי יג-יב) 'ועץ חיים תאבה באה', ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר (משלי ג-יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה', לא קשיא הא דמאריך ומעייני בה הא דמאריך ולא מעייני בה א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר (תהילים כז-יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

^{לט} כנ"ל בשיחות, בשיעור של רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל

על כן רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל וכלשון חז"ל שתיקנו לומר בסליחות של אלול: לא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, בְּדָלִים וּבְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְלִתִּיךָ. דְּלִתִּיךָ דְּפָקְנוּ רְחוּם וְחַנוּן, נָא אֵל תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ. מִלְּפָנֶיךָ מִלְּבָנוּ רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ, כִּי אַתָּה שְׁמַע תְּפִלָּה. דְּהֵינּוּ כְּדָלִים וְכָרְשִׁים מְכַל מַעֲשֵׂה טוֹב אֲנוּ מִבְּקָשִׁים רַק מִתַּנַּת חִינָם, וְאִין אֲנוּ מַעֲמִידִים עֲצֻמְנוּ בַּעֲקֻשְׁנוֹת חַיִּי, אֲלֵא רַק כְּדוּפֵק בְּדִלְתָא לְעוֹרֵר רַחֲמֵינוּךָ לִיתֵן מִתַּנַּת חִינָם, אִם תִּרְצֵה תִּפְתַּח וְאִם לֹא לֹא, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה/מ² :

עד כאן ביאור חברותא על תורה קצו

בעניין דחיקת הקץ

המעשה הנ"ל שהזכיר התולדות יעקב יוסף

תמצית המעשה הועתק באריכות בגליון המבשר לשבת תרומה תשע. והקדים לו מזה שכתוב בהקדמה למעשה זה בספר אוצר הסיפורים (חלק י"ב) כותב כך: "מעשה נורא מר" יוסף דילה ריינה מקונטרס כת"י ישן שהעתיקו אותו ג"כ מכת"י ישן נושן ומיושן אשר מצאו אותו בין גנזי הספרים אשר בצפת תובב"א מכתיבת יד הר' יהודה ב"ר מאיר ז"ל תלמידו של ר' יוסף דילה ריינה שהיה עמו שם בשעת מעשה הגדול אשר עשה כשהי' בארץ הגליל הוא צפת תובב"א שנתן אל ליבו לפצור ולהביא את הגאולה וכמדומה שהי' מזמן קדמון מאד ולא נודע באיזה זמן הי' זאת המעשה".

ושבו הובא המעשה בקצרה בהמבשר לשבת ויקפ"ק תשע, שם הובא גם הפולמוס שנתעורר סביב המעשה הזה. סיפור המעשה בקצרה:

משראה ר"י דילה ריינה כי ארוכה היא הגלות ומשיח עדיין לא מגיע וראה את השמד והאפיקורסות, המינות ועלבון אלוקים של השכינה הקדושה, החליט שצריך לקרב את הקץ, והתחיל (הוא וחמישה תלמידים) עם סיגופים והשבעות, וכיון שהיה מקובל אלוקי גדול הביא מלאכים ובכה לפניהם איך להביא את מלך המשיח ואיך להחיש את הגאולה. והתעמו עליו על שהטריחם, וענה שהם כבר כאן ושיענו אותו תשובה, והמלאך אמר לו שזה אינו בידו לומר לו רק שלחו אל מלאך גדול יותר. המלאך נתן לו לכוון אלו ואלו כוונות ויתענה כמה וכמה תעניות ולעשות סיגופים, עד שהגיע מלאך יותר גדול וראה את המלאך השני והמלאך צעק עליו טיפה סרוחה אתה. והוא ענה לעומתו ואמר כמה שרואים את השכינה הקדושה ועלבון התורה ומה נעשה, וצריך לעשות דבר. המלאך אמר לו שאין בידו לומר לו, רק נתן לו עוד כמה וכמה תעניות וכו' ולא לאכול ואפילו בלילה לא לאכול כלום ועוד סיגופים, ואז יכוון באלו כוונות שמות קדושים חדשים ויראה מלאך גדול יותר. כך עברו חדשים או שנים עד שהגיע לאחד שאמר לו ונתן לו עוד פעם סיגופים ופרישות, וכשיעשה כל זאת יהיה יכול להגיע להר שעיר ושם ימצא ב' כלבים ויקשרם ויוליכם למעלה, (רק יזהר שלא לתת לה מאומה גם אם יתחננו אליו לא יאמין בהם כי אפילו כשהם בידך צריך שמירה גדולה מהם) ואז יהי' הגאולה. ר"י עשה הכל כמו שצויו לו ועלה למקום הזה ומצא שני כלבים ופחד מאוד וקשרם והם התחילו לירוק אש, וקשרם עוד יותר והוליכם, ובשעה שהוליכם קיבל רח"ל קצת התנשאות, ואף שמאז בריאת העולם מחכים לעת הזאת שיהיה "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והייתה לה' המלוכה" והוא זכה שיהיה על ידו, אך מכיוון שמחשבת ההתנשאות הזאת נכנסה בו, ביקש א' מהכלבים וצעק שכבר מוליכים אותו וכו' ואינו מבקש כלום רק להריח מעט טבק בינתיים, ונתן לו להריח ובגין כך נלקחה ממנו הדעה כי היה זה כמו מקטיר לע"ז, ובאותו רגע התירו ונקרעו כל השרשראות ונתיישרו ונעשו עד לשמים ורצו לבלעו, ה' ישמרנו ויצילנו. לבסוף יצא לתרבות רעה רח"ל וירד עד לנ' שערי טומאה.

רבים כבר שואלים, שלכאורה צריך לומר שהיה אדם גדול, שהרי לא יתכן מעשה נורא שכזה, של צירוף שמות קבלה, תיקונים וכו', כיצד יתכן שלא נותר רישומו ופעולתו מלבד אותו מעשה. מתוך כך היו שרצו לפקפק באמיתות הסיפור וכי לא היה כי אם משל. ברם, כבר נודע שגדולי ישראל כרבי חיים ויטאל זי"ע בספר הגלגולים פט"ו) והרמ"ק זי"ע (בפרדס שער כא פ"א) מביאים למעשה כעובדה שהייתה בדורות שלפניהם, ועל כרחך שכל הפקוק מיותר. עד כאן ההעתק מהמבשר.

² צ"ע לכאורה בזה אנו מזכירים לה' ית' את כח התפילה. ונמצא כנ"ל בלק"ה שכשאנו מעמידים עצמנו על הכח יש בתפילה להמשיך שפע, נחשב כגזלה. וצ"ל שכיון שהקדמנו כל הנ"ל נחשב לנו "תחנונים ידבר רש" (משלי יח כג) ולא "עשיר יענה עזות".

